

Pietari Kääpä

KAURISMÄKIFILIA

– näkökulmia kaurismäkitutkimukseen

Aki Kaurismäestä on julkaistu ainakin 14 täyspitkää kirjaa ja lukematon määrä tutkimus- ja lehtiartikkeleita. Kirjoja on julkaistu Suomen lisäksi ainakin Italiassa, Saksassa, Yhdysvalloissa, Englannissa ja Venäjällä. Kaurismäen elokuvista on tehty lukuisia tutkimuksia ainakin Suomen, Saksan, Australian, Englannin ja Yhdysvaltojen yliopistoissa. Lisäksi Kaurismäen elokuvataidetta opetetaan ja tutkitaan elokuvatieten ja kulttuurifilosofian alalla maailmanlaajuisesti. Tutkimuskaala on myös huomattavan monipuolinen. Näkökulmat ulottuvat yhteiskuntakriitikoista taidehistoriaan ja elokuvafilosofiasta globalisaation ja kansallisen elokuvan dynamiikkaan. Tässä katsauksessa tarkastelen Kaurismäkitutkimuksen ja kirjoittelun painopisteitä ja kansallisuuden perspektiivin painottumista. Lopuksi pohdin vaihtoehtoisia lähestymistapoja ja uusia suuntia Kaurismäen elokuvien tutkimukseen.

Anarkistinen auteur

Ennen veljensä Mikan ohjaaman *Valehtelijan* (1981) käsikirjoittamista, Aki Kaurismäki kirjoitti poleemisia kantaaottavia tekstejä esimerkiksi *Filmihulluun* ja *Monroehun*. Eräässä näistä kirjoituksista hän ottaa kantaa yhteiskunnan rappiollisuuteen:

Vastustan konventionaalista moraaliala, perinteisiä haavekuvia, yhteiskunnan koko moraaliala pahuutta. Porvarillinen moraaliala on mielestäni anti-moraalia, koska sen perustana ovat kaikkein epäoikeudenmukaisimmat instituutiot: uskonto, isänmaa, perhe ja muut yhteiskunnan tukipylväät

(Kaurismäki 1979, 4).

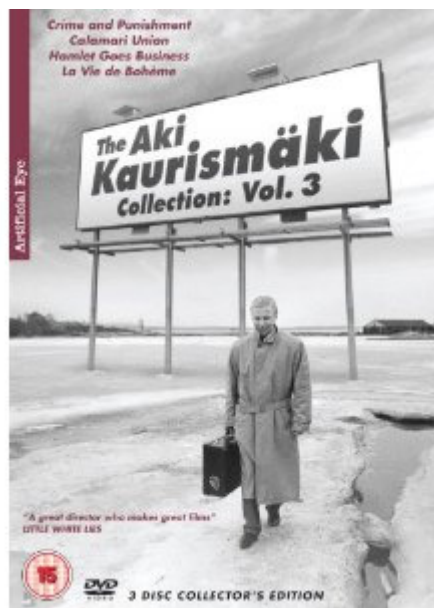
Kaurismäki on siis omien sanojensa mukaisesti anarkisti, jonka taiteellisenä tehtävänä on yhteiskunnan epäoikeudenmukaisen järjestelmän kumoaminen. Vaikka yhteiskunnallisesti osallistuvia ohjaajia on ilmaantunut läpi suomalaisen elokuvahistorian, Aki Kaurismäki on ensimmäinen joka selvästi muokkaa julkisuuskuvansa ja elokuvatuotantoaan manneurooppalaisen perinteen mukaisesti. Poleemisuus, kapina, anti-institutionaalisuus ja yhteiskunnallinen osallistuminen ovat osa Kaurismäen "godardmaista" enfant terrible -julkisuuskuvaa. Avaintekstinä toimii Peter von Baghin haastatteluartikkeli "Kellarin filosofia" (1984), jossa Anssi Mänttärin ja Kaurismäen veljesten sarkastiset pohdinnat suomalaisen elokuvan sairauksista rakensivat mielikuvaa ohjaajien taiteellisista pyrkimyksistä. Reportaasit ja elokuvien arvostelut vahvistavat alkoholin ja masennuksen riepottaman suomalaisen taiteilijan imagoa aina uuden elokuvan ilmestyessä tai elokuvien saadessa laajempaa festivaalihuomiota maailmalla. Toisaalta lehtien palstoilla pohditaan Kaurismäen julkista käyttäytymistä sekä niiden levittämää "vääristävää" Suomi-kuvaa.

Suomalainen tekijä

Jos Aki Kaurismäen julkisuuskuva kiinnittyy suomalaisuuteen, tähän keskittyy myös Kaurismäen elokuvien tutkimus. Kaurismäki-kirjoittelun perusteksteihin kuuluu 1990-luvun alkupuolella ilmestynyt *Filmi-*

hullu-lehden erikoisnumero Kaurismäen veljeksistä. Numero sisältää mm. Ilpo Heleinin keskustellun artikkelin Aki Kaurismäen temporaalisuuden perinteisiä käsityksiä hämmäntävästä nostalgiasta (Helein 1991). Kaurismäen kansallisnostalgiaa on käsitelty myös Sakari Toiviaisen ja Peter von Baghin teoksissa. Toiviaisen *Levottomat Sukupolvet: Uusin Suomalainen Elokuva* (2002) sisältää kaksi lukua Kaurismäki-elokuvasta, yhden kummankin veljeksien tuotannosta. Von Baghin kirjassa *Drifting Shadows: a Guide to the Finnish Cinema* (2002) Kaurismäen elokuville omistetaan lukuisia sivuja, kansikuva ja viittaus kirjan nimessä. Von Baghin haastatteluista ja analyyseistä koostuva kirjoituskokoelma *Aki Kaurismäki* (2006) vahvistaa käsitystä suomalaisesta elokuvatuotannosta ”kaurismäkilandiana”. Myös uuden sukupolven Kaurismäki-tutkijoiden, Lauri Timosen (2007) ja Satu Kyösolan (2007, 2001, 2000) kirjoituksia luonnehtii ajatus Kaurismäestä suomalaisena auteurina. Auteurnäkökulman korostuminen ei ole yllättävää, Kaurismäkihin tunnetusti osallistuu elokuviansa tekemiseen kaikilla tuotannon tasolla. Myöskään Suomi-kuvan toistuvaa käsittelyä ei ole vaikeata ymmärtää. Kansallista näkökulmaa ei pidä kuitenkaan ottaa itsestään selvyytenä, sillä se rajoittaa ymmärrystä Kaurismäen elokuvataiteen ylikansallisista merkityksistä.

Kaurismäen maine suomalaisena elokuvantekijänä ei ole vaikuttanut pelkästään hänen elokuviansa kansainväliseen vastaanottoon vaan myös siihen, miten suomalaisuus käsitetään maailmalla. Sekä kansallinen että kansainvälinen markkinointikoneisto perustuvat usein elokuvien kansallisten taustojen ja erityispiirteiden korostukseen. Esimerkiksi Aku Louimiehen *Paha Maa* (2004) myytiin ja markkinoitiin Englannissa kaurismäkeläisenä sosio-realistisena teoksena synkstä pohjolaista. Nimeksi annettiin stereotyyppisesti *Frozen Land*. Mielikuvaa kylmyydestä ja kolkkoudesta ruokitaan myös Kaurismäen elokuvien levityksessä, kuten esimerkiksi *Artificial Eye*in julkaiseman Kaurismäki dvd-kokoelman kannesta (kuva 1) ilmenee.

Kuva 1.

Kaurismäki-retrospektiivejä järjestetään maailmanlaajuisesti, mutta elokuvat liitetään toistuvasti osaksi suomalaista tai pohjoismaista kulttuurituotantoa. Kaurismäen julkisuuskuvan kansallispainotteisuus on rajoittanut myös Kaurismäki-tutkimuksen näkökulmien lauentumista. Tutkijoiden puhuessa Kaurismäen elokuvista päädytään usein puhumaan suomalaisuuden erityispiirteistä. (Ks. esim. Ramnarinne 2003, 190; Soila et al 1998).

Roger Connah valitsee teoksessaan *K/K: A Couple of Finns and Some Donald Ducks* (1991) kansallisuuden korostamiselle vaihtoehdoisen lähestymistavan. Connahin lähestyminen Kaurismäkien elokuvia postmodernista näkökulmasta. Postmoderni analyysi avaa elokuvien merkitysskaalan yksinkertaisen kansallisten perinteiden toistamisen sijasta monitasoisemmalle intertekstuaaliselle ja kulttuurifilosofiselle tasolle. Connahin kirja ei ole saavuttanut laajemman elokuvatutkija- tai harrastajajoukon tietoisuutta, ja viittauksia siihen näkee harvoin. Connahin kirja avaa kuitenkin mahdollisuuden Kaurismäen elokuvien tarkasteluun vakiintuneiden näkökulmien ulkopuolella.

Monet Aki Kaurismäen tulkitsijat ovat ottaneet kantaa Kaurismäen yhteiskuntakuvauksen realismiin puhuen joko ”Aki-maailmasta” (Aki-World) (Cardullo 2008,

220) tai "Kaurismäkisingistä". Kumpikin perspektiivi antaa mahdollisuuden erottaa elokuvallinen ja yhteiskunnallinen todellisuus ja sijoittaa Kaurismäen elokuvien maailma kysymyksiin elokuvallisesta realismista ja yhteiskunnallisesta osallistumisesta. Tutkimuksen kohteena eivät ole kansalliskulttuurin totuudet ja vääristymät vaan Kaurismäen ideologisesti painottuva realismi. Anu Koivunen (2006) ja Henry Bacon (2003) ovat kiinnittäneet huomiota Kaurismäen elokuvien ja Aki-maailman realismin ja surrealismien rinnakkaiseloon. Baconin mielestä Kaurismäen elokuvien metaforinen ilmaisutapa erottaa "oikean" todellisuuden elokuvallisesta Kaurismäkitodellisuudesta. Kaurismäen elokuvien "sijoiltaan olon poetiikka" pyrkii laajentamaan elokuvallisen tajunnan skaalaa rakentaessaan monimuotoista kuvaa yhteiskunnallisista mullistuksista.

Anu Koivunen (2006) ottaa lähestymiskohdakseen kansallisen nostalgian ja historiallisten viitteiden merkityksen ja käytön tutkimisen. Tämä ei ole suppeaa tulkintaa kansalliskulttuurin merkityksestä vaan analyysiä elokuvien monitasoisesta, jopa epävarmasta tulevaisuuskuvasta. Koivusen tulkinnassa elokuvien affektiivinen skaala liikkuu läheisyyden ja etäisyyden välillä rakentaen ambivalentteja ja heterogeenisiä tunteellisia rakenteita. Koivusen lähestymistapa alleviivaa sitä, kuinka kansalaisyhteiskunta voi olla yhtä aikaa nostalgian kohde ja syrjäytymisen tyyssija, sillä elokuvat eivät anna "mitään lupausa että kansallisvaltio voisi selvittää yhteiskunnalliset eriarvoisuudet vetoamalla empatiaan tai affektiiviseen identifiointiin" (Koivunen 2006, 144). Metafora, hajaannus, ambivalenssi ja ironia muokkaavat perinteiden, nostalgian, epäarvoisuuden ja osallistumisen politiikkaa ja viitoittavat tulevien Kaurismäki-tutkimusten tarvetta ottaa huomioon kansallisvaltion ja -kulttuurin ristiriitainen monipuolisuus.

Transnationaalinen näkökulma

Kansallinen elokuva määriteltiin vielä 1990-luvun puolella kulttuurimuotona, joka ilmaisee yksittäisten kansallisten

kulttuurien omalaatuisia piirteitä. Andrew Higsonin kansallisen elokuvan käsitteen ulottuvuuksia käsittelevä "The Concept of National Cinema" -artikkeli (1989/1996) oli merkki suunnanmuutoksesta elokuvatutkimuksessa. 1990-luvun loppupuolelle tultaessa useat eri kulttuurikonteksteista tulevat elokuvatutkijat kuten Andrew Higson (2000), Mette Hjort (2005), Sheldon Lu (1997) ja Hamid Naficy (2001) arvioivat kansallisen elokuvan määritelmää uudella tavalla. Postkolonialistisesta filosofiasta nousevat käsitykset globalisaation aiheuttamista poikkeavuuksista ja hybridi-identiteeteistä pakottivat pohtimaan perinteisiä ja itsestäänselvyyksinä pidettyjä sosiokulttuurisia asetelmia uudelleen.

Merkittävä käänne Kaurismäki-tutkimuksessa on ollut Andrew Nestingenin (2004) ehdotus tarkastella elokuvia transnationaalissa mittakaavassa: "hänen elokuvansa osoittavat, että on löydettävä uusia tapoja käsittää nykyisyyden globaali yhteensitoutuneisuus ja välttää nostalgisia menneisyyden muistelun haavekuvia" (Nestingen 2004, 105). Nestingenin huomio kulttuurivirtauksien ja geopolitiittisten tekijöiden aiheuttamista muutoksista siirtää keskustelun painopisteen pois kansalliskysymysten yksisilmäisestä tarkastelusta. Transnationaalisuus ei käsittele vain elokuvien kansainvälistä levitystä ja kuvausta muista kulttuureista. Se on lähestymistapa, joka tutkii miten kulttuurit virtaavat yli kansallisten rajojen ja liittyvät toisiinsa kansallisiin kulttuureihin. Tästä näkökulmasta emme pelkästään pyri ymmärtämään miten erilaiset kansalliset kulttuurit suhtautuvat toisiinsa itsenäisiin kulttuureihin, vaan miten kulttuureiden vuorovaikutus ja hybridisaatio muuttavat näiden kulttuureiden rakenteita. Lähestymistapa siis käsittelee kulttuureiden jatkuvaa muutosta globalisaation ja sen geopolitiittisten ja sosioekonomisten voimien vuorovaikutuksessa.

Kaurismäen elokuvien ymmärtäminen transnationaalista näkökulmasta johdattaa tutkimaan kulttuureiden välistä vuorovaikutusta. Tämä näkökulma on viime aikoina saanut lisääntyvää huomiota sekä suomenkielissä että ulkomaisissa kirjoituksissa. Transnationaalista lähestymistapaa ovat käyttäneet esimerkiksi englantilaiset elokuvatutkijat Paul Newland (2007) ja Clare Monk (2008) artikkeleissaan *I Hired a Contract Killer* eloku-

van Lontoon kuvauksesta. Newland tutkii elokuvan kaupunkikuvausta esimerkkinä liminaalisesta (välitulallisesta) paikantajusta, joka mahdollistaa trans-eurooppalaisen kulttuurimosaiikin muodostumisen. Monk puolestaan lähestyy elokuvaa esimerkkinä transnationalismin ja globalisaation aiheuttamista mullistuksista. Kummankin tutkijan mielestä Kaurismäen Lontoo-kuva ei pyri "suomentamaan" kaupunkia vaan muokkaamaan siitä laajempien yhteiskunnallisten muutosten vertauskuvaa – paikkaa jossa solidaarisuus törmää uusliberalistisen talouspolitiikan vajeisiin ja vaatimuksiin.

Nesting on sittemmin hionut näkökulmaansa *Transnational Cinema in a Global North* (Nesting ja Elkington 2005) -teoksessa julkaistussa artikkelissa "Aki Kaurismäki's Crossroads", jossa elokuvat sijoitetaan tie-elokuvan konventioihin. Genren sosiopoliittinen pyrkimys yhteiskunnalliseen kritiikkiin antaa Nestingenille mahdollisuuden tutkia Kaurismäen elokuvien intertekstuaalisten ristiriitaisuuksien laajempia merkityksiä globalisaation ja uusliberalismin varjossa.

Myös Laura Rascaroli and Ewa Mazierska (2005) sijoittavat Kaurismäen elokuvat tie-elokuvan lajiin. Tie-elokuvan periaatteisiin kuuluva kapinallisuus ja poliittinen osallistuminen avaavat Kaurismäki-tutkijoille uusia mahdollisuuksia sijoittaa nämä tekstit elokuvahistoriaan sekä ymmärtää ne osana globalisaation monimuotoisia kuvioita ja vaikutuksia.

Kansallisuuden tuolle puolen

Kaurismäki-tutkimus on siis siirtynyt essentiaalisesta kansallisen ja kansainvälisen kulttuurin tutkimuksesta post-strukturaaliseen transnationaaliseen lähestymistapaan, joka käsittää miten kansallinen kulttuuri on aina kansallisten, kansainvälisten ja globaalien kulttuurivirtausten ja geopolittisten voimien tuotantoa ja miten sitä rakennetaan tietoisesti tukemaan ja levittämään poliittista käsitystä yhtenäisistä kansoista. Oma tutkimukseni *The National and Beyond* (Kääpä 2010a) ottaa jyrkemmän kannan Kaurismäkien elokuvien kansallisuuskysymykseen. Transnationaalisuus on ilman muuta välttämätön osa kummankin Kaurismäen tuotantoa,

mutta käsitteen sisältämä ajatus kansainvälistymisestä mahdollisuutena ei mielestäni pysty kuvaamaan elokuvien perustavaa kriittisyyttä. Transnationaalisuus on siis joko liian "kiltti" tai abstrakti käsite. Itse kuvaan Kaurismäkien elokuvien kansallisvaltiokriittisyyttä "postnationalismina". En tarkoita tällä jotakin abstraktia "jälki"-kansallisuutta joka pyrki ymmärtämään kansallisen identiteetin ja kulttuurin kadonneena tai merkityksensä menettäneenä muotona. Postnationaalisuus ei ole myöskään "ylikansallisuutta", jota voidaan kuvailla kansallisten rajojen yli liikkuvana kulttuurituotantona ja josta usein käytetty esimerkki on globaalin Hollywoodin levikki ja vallitseva asema. Postnationaalisuus merkitsee kansallisten geopolittisten ja kulttuuristen rajojen sisältä syntyvää kriittistä perspektiiviä, joka näkee kansalliset perinteet ja käsitykset kansallisesta yhtenäisyydestä vieraannuttavina tekijöinä. Lähestymistapa siis kumpuaa edellä mainittujen tutkijoiden postmoderneista, anti-essentialistisista perspektiiveistä ja painottaa yhteiskunnallisten muutosten ja globalisaation vuorovaikutusta.

Aki Kaurismäen elokuvat eivät täten liiku pelkästään marginaalissa vaan myös yhteiskunnan ytimissä, joissa kansallisvaltion ja kansallisen kulttuurin negatiiviset puolet korostuvat mutta jotka yhtäaikaan kannustavat pohtimaan kansallisuuden välttämättömyyttä globaalissa mittakaavassa. Nestingen on ehdottanut, että Kaurismäen kansallista retoriikkaa tulisi pyrkiä ymmärtämään "monikansallisuutena". Tällä hän ei käsitä yksinkertaista ortodoksista monikansallisuutta, eli elokuvat tuotantoja, joissa on mukana useiden kansallisuuskontekstien tekijöitä ja joiden lopputuloksena on kaikkien osanottajien yhteisvaikutus (eli nk. "euro-pudding" tuotanto). Nestingenin monikansallisuus perustuu transnationaalisille kulttuurivirtauksille, joita Kaurismäen elokuvat käyttävät hyväkseen sekä intertekstuaalisessa että konkreettisessa mielessä. Ne rakentavat vaihtoehtoisia perspektiivejä kansallisuuteen eli kuvaavat, miten kansallinen yhteisö ja kulttuuri ovat aina kokoelma perspektiivejä. Nestingenin monikansallisuus on antoisa käsite siinä tavassa, jolla se kuvaa Kaurismäen elokuvien osuutta kansallisen elokuvan kirjossa. Eloku-

vien suhtautuminen kansallisen kulttuuriin painottaa hajautumista ja täyttymätöntä nostalgian tunnetta, ja ne herättävät laajaa yleistä keskustelua kansallisen kulttuurin merkityksestä. Politisoidessaan kansallisen elokuvan retoriikan ne eivät tyydy olemaan osana tätä kirjoa vaan pyrkivät osoittamaan, miten kansalliset rakenteet ja yhteiskunnalliset epäoikeudenmukaisuudet toimivat esteinä yhteiskunnalliselle hyvinvoinnille ja kulttuuriselle yhteisymmärrykselle.

Tulevaisuuden tutkimussuuntauksia

Kaurismäki-tutkimusta on siis tehty laajasti, mutta myös jossain määrin rajoitettua perspektiiveistä. Aki Kaurismäestä kirjoitetaan pääsääntöisesti positiivisessa ja arvostavassa mielessä, jolloin ”suuren suomalaisen” taiteilijan muotokuvaa rakennetaan sekä kansalliseen että kansainväliseen kulutukseen. Kriittisiäkin näkökulmia toki löytyy (mm. Anu Koivunen on ottanut kantaa Kaurismäen sukupuolikuvausten yksipuolisuuteen). Elokuvien ideologiset ja sosio-poliittiset ”vajavuudet” kuitenkin suhteutetaan usein Kaurismäen idiosynkraattiseen kulttuuriperimään, jolloin esimerkiksi elokuvien sovinnististen piirteiden voidaan tulkita kumpuavan laajemmista yhteiskunnallisista ja kulttuurisista rakenteista. Lähestymistapa mahdollistaa Kaurismäen elokuvien tulkittamisen essentialistisen suomalaisuuden nostalgisena heijastuksena, jolloin elokuvien perinnekaisuus selittää niiden rajoitettua näkemystä yhteiskunnan koostumuksesta.

Myös elokuvien temaattinen ja esteettinen yhtenäisyys voidaan tulkita toisaalta osana idiosynkraattisen ohjaajan tekotapaa ja toisaalta osana hänen kulttuuriperimäänsä, joka käsitetään usein stereotyyppisesti ”pohjoisena ahdistuksena”. Vaikka uudet tulkinnat ovat alkaneet haastaa edellisen tapaisia tulkintoja, näitä näkökulmia viljellään vieläkin etenkin sanomalehtikritiikissä. Positiivinen ja suurelta osin yksioikoinen suomalaisen boheemin elokuvatekijän arvostus rakentaa odotuksia, jotka osaltaan määrittävät sitä, miten Kaurismäen elokuvia lähestytään. Kaurismäki-maailma onkin ymmärrettävä osittain rajoittavana

käsitteenä, sillä se tuottaa mielikuvan siitä, mitä näiltä elokuvilta voi odottaa, ja rajoittaa siis elokuvien merkitysskaalaa. Nestingenin piakkoin ilmestyvän Kaurismäki-kirjan (2010) mukaan Aki Kaurismäki hyödyntää tietoisesti näitä odotuksia.

Piakkoin ilmestyvässä kirjassani Mika Kaurismäen elokuvista kuvaan sitä kuinka näillä näkökulmilla on myös negatiiviset puolensa, ei pelkästään siinä miten ne rajoittavat Aki Kaurismäen elokuvista käytävää keskustelua vaan myös siinä miten Mikan elokuvia levitetään ja tulkitaan (Kääpä 2010b). ”Kaurismäkeläisyyteen” painotuvan näkökulman johdosta kummankin veljeksien elokuvia tulkitaan pienimuotoisina kuvauksina surullisista ihmisistä. Kun Mika Kaurismäki tuottaa jotain tästä poikkeavaa, kulttuurishokki on suuri ja kritiikin aiheita löytyy. Tämä koskee etenkin hänen 1980- ja 1990-lukujen teoksiaan. Vaikka kritiikin taso on monimuotoisempaa etenkin hänen tuotettuaan sarjan hyvän vastaanoton saaneita musiikkidokumentteja, Kaurismäki-mielikuvan vaikutus on silti laajaa etenkin kansainvälisissä piireissä. Mielestäni Aki Kaurismäen merkitys on aika sijoittaa uudenlaisiin filosofisiin puitteisiin. Esimerkkinä uudesta lähestymistavasta on Baconin artikkeli Kaurismäen ”sijoiltaan olon poetiikasta” (Bacon 2003). Olen itse tutkinut Kaurismäkeä Gilles Deleuzen ja Laura Marksian teorioiden valossa (Kääpä 2010a). Kaurismäkeä Deleuzen kautta on tarkastellut myös Pasi Väliäho (2003). Olisi kiintoisaa tutkia tarkemmin miten Väliähön tunnistamat ”ei-organiset” anti-hegemoniset yhteydet rakentuvat (jos rakentuvat) kaurismäkeläisittäin. Esimerkiksi elokuvien köyhyyden ja tavallisuuden poetiikka voitaisiin ymmärtää myös kriittisemmin osana uusliberalismin sävyttämän modernin yhteiskunnan yritystä legitimoida omat luokkarakenteensa. Vaikka Kaurismäen oodit ”hiljaiselle enemmistölle” tietenkin herättävät keskustelua yhteiskunnallisesta syrjäytymisestä ja epäoikeudenmukaisuudesta, ne myös osaltaan mahdollistavat tämän ”enemmistön” käsitteellistämisen yhteiskunnallisina ”toisina”, ei-dynaamisina ja tietoyhteiskunnallisen filosofian mukaan tuottamattomina toimijoina.

Tommi Römpötin (2008) tutkielma tie-

elokuvan heterotooppisuudesta olisi sekin kiintoisa näkökulma Kaurismäki-tutkimukseen. Olen käyttänyt heterotopian käsitettä kuvaamaan miten ajan ja tilan konseptuaalisointi molempien Kaurismäkien varhaisissa yhteistuotantotelokuviissa avaa tien postnationaalille lähestymistavalle (Kääpä 2006). Olen myös pohtinut miten heterotopian ja tie-elokuvan yhteenkietoutuminen antaa Mika Kaurismäen elokuvien kaupunkikuvauksille sijoiltaan olon mahdollistaman uudenlaisen kriittisen perspektiivin (Kääpä 2010b). Tätä lähtökohtaa hyödyntämällä voisi löytyä uusia näkökantoja Aki Kaurismäen kaupunkikuvaukseen (ei pelkästään ns. kaupunki-tie-elokuvista kuin *Calamari Union*).

Muihin vielä tutkimattomiin alueisiin kuuluu esimerkiksi Kaurismäen elokuvien kansainvälinen levitys ja vastaanotto. Kirjassaan *Crime and Fantasy in Scandinavia* (2008) Nestingen tutkii, miten Kaurismäen elokuvat ottavat osaa pohjoismaisen hyvinvointivaltion kulttuuripolitiikkaan. Tätä näkemystä voisi laajentaa kansainväliselle tasolle. Olisi hyödyllistä tutkia miten esimerkiksi mannereurooppalaiset ja japanilaiset yleisöt tulkitsevat Kaurismäen elokuvia. Myös elokuvien levityksestä ja markkinoinnista saisi kiintoisaa aineistoa, sillä ne toimivat esimerkillisenä osana kulttuurituotteiden transnationaalista kierrätystä. Tällöin kansallisen ja kansainvälisen kulttuurin dynamiikka täytyisi välttämättä ymmärtää vuorovaikutuksen pohjalta.

Transnationaalisten analyysitapojen hyödyntäminen kasvattaisi ymmärrystämme Kaurismäen elokuvien maailmanlaajuisesta merkityksestä ja siitä, miten elokuvien poliittiset merkitykset tulkitaan eri kulttuuri-konteksteissa.

Kirjallisuus

Bacon, Henry (2003) Aki Kaurismäen sijoiltaan olon poetiikka. Teoksessa Kimmo Ahonen, Janne Rosenqvist, Päivi Valotie, Juha Rosenqvist (toim.) *Taju Kankaalle: Uutta Suomalaista Elokuvaa paikkantamassa*. Turku: Kirja-Aurora.

Bagh, Peter von (1984) Kellarin Filosofia. *Filmihullu* 1984: 7, 4–11.

Bagh, Peter von (1991) Työmiehen Muotokuva. *Filmihullu* 1991: 5, 4–11.

Bagh, Peter von (2002) Aki Kaurismäki ja suomalainen todellisuus. Teoksessa Sakari Toivainen et. al. (toim.) *Suomen Kansallisfilmografia. Osa 10: 1986–1990*. Helsinki: Edita & SEA.

Bagh, Peter von (2002) *Drifting Shadows: A Guide to the Finnish Cinema*. Helsinki: Otava.

Bagh, Peter von (2006) *Aki Kaurismäki*. Helsinki: WSOY.

Cardullo, Bert (2002) *Movies on my Mind: Selected Criticism, 2002–2007*. Cambridge: Cambridge Scholars.

Connah, Roger (1991) *K/K: a Couple of Finns and some Donald Ducks*. Helsinki: VAPK-Publishing.

Helein, Ilpo (1991) Ajan läpi. *Filmihullu* 1991:5, 12–18.

Higson, Andrew (1996) [1989] Kansallisen elokuvan käsitteestä. *Lähikuva* 1996: 3–4, 6–15.

Higson, Andrew (2000) The Limiting Connotations of the National. Teoksessa Mette Hjort & Scott McKenzie (toim.) *Cinema and Nation*. New York: Routledge, 53–73.

Hjort, Mette (2005) *Small Nation, Global Cinema: The New Danish Cinema*. Minneapolis: University of Minnesota Press.

Kaurismäki, Aki (1979) Luis Buñuel ja Jumalan kuolema. *Monroe* 1979: 2, 4–10.

Koivunen, Anu (2006) Do You Remember Monrépos? Melancholia, Modernity and Working-Class Masculinity in *The Man Without Past*. Teoksessa C. Claire Thomson (toim.) *Northern Constellations: New Readings in Nordic Cinema*. Norwich: Norvik Press, 133–148.

Kyösola, Satu (1993) *Shadows in Paradise de Aki Kaurismäki. Un Film, un Style*. Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle.

Kyösola, Satu (1994) *Hamlet de William Shakespeare et autres "presences" dans Hamlet Goes Business de Aki Kaurismäki*. Paris: Université de la Sorbonne Nouvelle.

Kyösola, Satu (1995) Särkynyt peili. Toisen asteen representaatiosta Aki Kaurismäen elokuvassa Hamlet liikemaailmassa. *Lähikuva* 1995: 2, 47–60.

- Kyösola, Satu (2000) Työläisistä ja Torakasta eli Rikos ja Rangaistus Aki Kaurismäen elokuvatuotannossa. Teoksessa Sakari Toiviainen et. al. (toim.) *Suomen kansallisfilmografia. Osa 9: 1981–1985*. Helsinki: Edita & SEA.
- Kyösola, Satu (2001) *Des ombres et des nuages. Dynamiques mélancoliques dans l'oeuvre d'Aki Kaurismäki*. Paris: Université Paris III – Sorbonne Nouvelle.
- Kyösola, Satu (2007) Viattomuuden kadotettu aika – Särkynyt unelma katajaisesta kansasta Aki Kaurismäen elokuvissa. Teoksessa Henry Bacon, Anneli Lehtisalo & Pasi Nyysönen (toim.) *Suomalaisuus Valkokankaalla: Kotimainen Elokuva toisin katsoen*. Helsinki: Like.
- Kääpä, Pietari (2006) Displaces Souls Lost in Finland: The Kaurismäki's Films as the Cinema of the Marginalised. *Wider Screen* 2006: 2.
- Kääpä, Pietari (2007) The Politics of National Identity in Aki Kaurismäki's Leningrad Cowboys Trilogy. *WiderScreen* 2007: 2.
- Kääpä, Pietari (2010a) *The National and Beyond: the Globalisation of Finnish Cinema in the Films of Aki and Mika Kaurismäki*. Oxford and New York: Peter Lang.
- Kääpä, Pietari (2010b) *The Cinema of Mika Kaurismäki: Transvergent Cinescapes, Emergent Identities*. Bristol: Intellect.
- Lu, Sheldon (1997) *Transnational Chinese Cinemas*. Hawaii: Hawaii University Press.
- Monk, Claire (2008) "Where I Come From, We Eat Places Like This For Breakfast": Aki Kaurismäki's *I Hired a Contract Killer* as Transnational Representation of Local London. *Journal of British Cinema and Television* 6:2, 267–281.
- Naficy, Hamid (2001) *An Accented Cinema: Exilic and Diasporic Filmmaking*. Princeton: Princeton University Press
- Nesting, Andrew (2004) (toim.) *In Search of Aki Kaurismäki. Aesthetics and Contexts*. Toronto: Aspasia Books.
- Nesting, Andrew, Elkington, Trevor (2005) (toim.) *Transnational Cinema in a Global North*. Seattle, University of Washington Press.
- Nesting, Andrew (2008) *Crime and Fantasy in Scandinavia*. Seattle: University of Washington Press.
- Nesting Andrew (2010) *The Cinema of Aki Kaurismäki*. London: Wallflower Press.
- Newland, Paul (2007) A Place to Go? Exploring Liminal Space in Aki Kaurismäki's *I Hired a Contract Killer*. *Wider Screen* 2007: 2.
- Ramnarinne, Tina K. (2003) *Ilmatar's Inspirations: Nationalism, Globalization, and the Changing Soundscapes of Finnish Folk Music*. Chicago: Chicago University Press.
- Römpötti, Tommi (2008) "Voiks mikään enää pysäyttää meitä?" Tie, vapaus ja heterotopia. *Lähikuva* 2008: 1, 26–41.
- Soila, Tytti, Astrig Söderbergh Widding ja Gunnar Iversen (1998) (toim.) *Nordic National Cinemas*. London: Routledge.
- Timonen, Lauri (2006) *Aki Kaurismäen elokuvat*. Helsinki: Otava.
- Timonen, Lauri (2009) *Lähikuvassa Matti Pellonpää*. Helsinki: Otava.
- Toiviainen, Sakari (1994) Kaurismäki-ilmiö Arilin valossa. Teoksessa Raimo Kinisjärvi, Tarmo Malmberg, Jukka Sihvonen. (toim.) *Elokuva ja analyysi. Katsauksia elävän kuvan erittelyyn ja tulkintaan*. Helsinki: Painatuskeskus, 155–169.
- Toiviainen, Sakari (2002) *Levottomat sukupolvet. Uusin suomalainen elokuva*. Helsinki: SKS.
- Väliaho, Pasi (2003) Siirtymävaiheen amnesia: Mies vailla menneisyyttä. Teoksessa Kimmo Ahonen, Janne Rosenqvist, Päivi Valotie, Juha Rosenqvist (toim.) *Taju Kankaalle. Uutta Suomalaista Elokuva Paikantamassa*. Turku: Kirja-Auroora, 98–105.
- Werner, John (2005) *Aki Kaurismäki*. Mainz: Bender.